

This is a self-archived version of an original article. This version may differ from the original in pagination and typographic details.

Author(s): Sääkslahti, Arja; Koponen, Jouni; Pietilä, Matti

Title: Liikunnan päättöarvioinnin kriteerit

Year: 2021

Version: Published version

Copyright: © 2021 Liikunnan ja Terveystiedon Opettajat

Rights: In Copyright

Rights url: <http://rightsstatements.org/page/InC/1.0/?language=en>

Please cite the original version:

Sääkslahti, A., Koponen, J., & Pietilä, M. (2021). Liikunnan päättöarvioinnin kriteerit. Liito : Liikunnan ja terveystiedon opettaja, 2021(4), 6-7.

Liikunnan päättöarvioinnin kriteerit

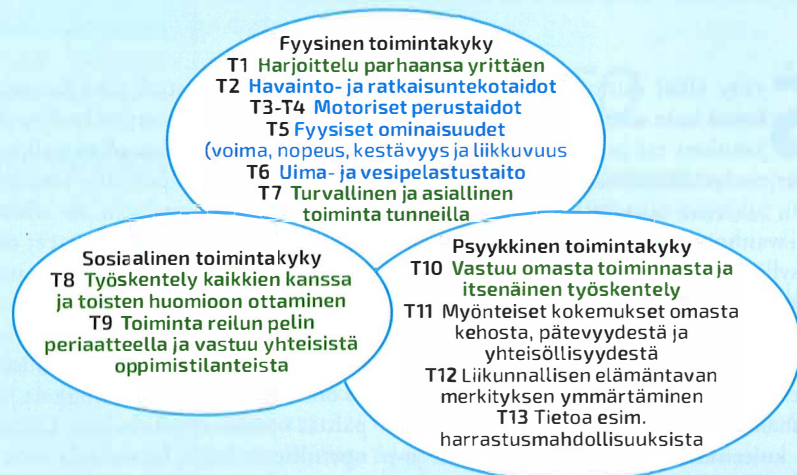
Suomen Perustuslain mukaan kaikessa julkisessa toiminnassa on noudatettava tarkoin lakia ja opettajan tulee työssään muistaa, että hän on julkisen vallan toteuttaja. Osaamisen ja oppimisen näyttöjen suoritustavoista päätetään paikallisesti kouluissa, ja opettajilla on vapaus valita työtavat ja arviointimenetelmät. Opetushallituksella ei ole toimivaltaa määrätä yksittäisten opetus- tai arviointimenetelmien käyttöön.

Oppilaan arviointi toteutetaan Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden 2014 ja 1.8.2020 voimaan tulleen perusteiden luvun 6 Oppilaan oppimisen ja osaamisen arviointi perusopetuksessa -linjausten mukaisesti. Päättöarvioinnin tarkemmat kriteerit lisäävät arvioinnin yhdenvertaisuutta sekä arvosanojen vertailukelpoisuutta. Uudistetut perusopetuksen päättöarvioinnin kriteerit on otettu käyttöön elokuusta 2021 alkaen. Päättöarvioinnin kriteerityössä ei muutettu opetuksen tavoitteita, sisältöalueita eikä opetuksen tavoitteista johdettuja oppimisen tavoitteita. Nämä ovat mukana myös kriteeritaulukoissa, joissa kuvataan arvosanan 8 lisäksi arvosanojen 5, 7 ja 9 kuvaukset.

Oppilaan *oppimisen ja osaamisen arviointi* kohdistuu paikallisessa opetussuunnitelmassa asetettuihin vuosiluokkakohdittaisiin tavoitteisiin. *Työskentelyn arviointi* toteutetaan opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti osana oppiaineita ja perustuen oppiaineittain työskentelylle asetettuihin tavoitteisiin. Päättöarvioinnissa käytetään 1.8.2021 alkaen opetussuunnitelman perusteissa annettuja päättöarvioinnin kriteereitä arvosanoille 5, 7, 8 ja 9 sekä päättöarvosanojen muodostamisen periaatteita.

OPS2014-perusteiden uuden arviointiluvun 6 (6.5) mukaan käyttäytymistä arvioidaan suhteessa paikallisessa opetussuunnitelmassa käyttäytymiselle asetettuihin tavoitteisiin ja niiden saavuttamiseen. Käyttäytymiselle asetetut tavoitteet perustuvat koulun toimintatapoihin ja järjestysääntöihin. Käyttäytyminen arvioidaan todistuksissa omana kokonaisuutena, eikä siitä saatu arvosana tai sanallinen

"Oppilaat kasvavat liikkumaan ja liikunnan avulla" (Oppimisen ja työskentelyn tavoitteita vuosiluokille 7–9)

arvio vaikuta oppiaineesta saatavaan arvosanaan tai sanalliseen arvioon.

Liikunnassa oppilaat kasvavat liikkumaan ja liikunnan avulla

Liikunnassa kasvaminen tarkoittaa nykypäivän koululiikunnassa monipuoliseen liikkumiseen, hyvinvoinnin ylläpitämiseen ja terveyttä edistävän liikunnan omaehtoiseen harrastamiseen tarvittavien taitojen ja tietojen kartuttamista monipuolisten liikuntakokemusten kautta. Myönteisen suhtautumisen synnyttäminen omasta toimintakyvystä ja hyvinvoinnista huolehtimiseen on yksi liikuntakasvatuksen tärkeimpiä tehtäviä.

Liikunnan avulla kasvamisessa liikunta toimii välineenä ihmisyyteen kasvattamisessa ja kasvamisessa. Yksin ja yhdessä muiden kanssa liikkuminen, oma muuttuva keho sekä erilaisissa tehtävissä vuoroin onnistuminen ja epäonnistuminen herättävät voimakkaitakin tunteita. Myönteinen suhtautuminen omaan kehoon sekä erilaisten tunteiden tunnistaminen ja niiden ilmaiseminen toisia kunnioittaen ovat liikunnan avulla kasvamisen tavoitteena. Yhteisen tekemisen, toisten auttamisen, jaetun vastuun kantamisen ja omassa taidoissa kehittymisen

kautta pyritään vahvistamaan myönteistä minäkäsitystä turvallisen yhteisön jäsenenä.

Oppilaan arviointi liikunnan näkökulmasta

Osaamisen ja oppimisen näyttöjen suoritustavoista päätetään paikallisesti kouluissa, ja opettajilla on vapaus valita työtavat ja arviointimenetelmät. Arviointi liikunnassa tehdään suhteessa oppiaineelle määriteltyihin tavoitteisiin ja arviointi ilmentää oppilaan oppimista ja edistymistä oppiaineen eri osa-alueilla.

Arviointinalla on kaksi lainsäädäntöön perustuvaa, toisiaan tukevaa tehtävää. *Formatiivinen arviointi* ohjaa ja kannustaa oppimista sekä kehittää oppilaiden itsearvioinnin taitoja. *Summatiivinen arviointi* määrittää, missä määrin oppilas on saavuttanut asetetut tavoitteet. Oppiminen viittaa siis formatiiviseen arviointiin ja osaaminen summatiiviseen. Opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet luotiin Opetushallituksen kriteeriprosessin aikana. Termi ”osaaminen” liittyy siis ylipäätään summatiiviseen arviointiin eli siihen, missä määrin oppilas on saavuttanut asetetut tavoitteet. Osaamista arvioidaan kunkin lukuvuoden päätteeksi, mut-

ta erityisesti päättöarvioinnissa.

Opetuksen tavoitteet, sisältöalueet sekä opetuksen tavoitteista johdetut oppimisen tavoitteet ovat mukana myös kriteeritaulukoissa, joissa kuvataan arvosanan 8 lisäksi arvosanojen 5, 7 ja 9 kuvaukset. Tämän johdosta näitä molempia termejä - oppiminen ja osaaminen - käytetään myös uusissa perusopetuksen OPS-perusteiden arviointiteksteissä.

Työskentelyn arviointi toteutetaan opetussuunnitelman perusteiden mukaisesti osana oppiaineita ja perustuen oppiainetai työskentelylle asetettuihin tavoitteisiin. Päättöarvioinnissa käytetään opetussuunnitelman perusteissa annettuja päättöarvioinnin kriteereitä arvosanoille 5, 7, 8 ja 9 sekä päättöarvosanojen muodostamisen periaatteita.

Arvioinnin tulee perustua mahdollisimman monipuolisiin näyttöihin. Näyttöillä tarkoitetaan oppituntien aikana tai niiden välittömässä yhteydessä osoitettua osaamista ja työskentelyä suhteessa kaikkiin opetussuunnitelmassa asetettuihin tavoitteisiin. Arvioinnin käytänteissä ja näyttöjen antamisessa on kuitenkin huomioitava oppilaiden terveydentila, olosuhteet ja muut mahdolliset syyt, jotka vaikeuttavat näyttöjen antamista ja osaamisen osoittamista. Oppilaille tulee tällöin tarjota vaihtoehtoisia tapoja osaamisensa osoittamiseen.

Esimerkkeinä vaihtoehtoisista tavoista osoittaa osaamista ovat mm.:

- liikunnan tukiopetuksen aikana osoitettu osaaminen/ osaamisen taso
- uimaopettajan todistus uimakouluun osallistumisesta ja maininta uimataidon tasosta
- erityisopetuksessa hankittu ja osoitettu osaaminen
- opetuksen järjestäjän - poikkeuksellisesta syystä - myöntämässä näyttökokeessa osoitettu tavoitteiden mukainen osaamisen taso.

Yksi keskeisimmistä koululiikunnan tavoitteista on oppilaiden sisäisen motivaation vahvistaminen synnyttämällä myönteisiä kokemuksia ja vahvistamalla oppilaiden omaa pätevydentunnetta liikkumisessa. Liikunnan opetuksen tavoitteena on ohjata oppilaita kohti liikunnallista elämäntapaa. Keskeisiä tekijöitä koululiikunnassa ovat esimerkiksi onnistumisen kokemukset, tunne pätevydestä, oppimisen ja oivaltamisen ilo sekä kokonaisvaltaisen hyvinvoinnin tukeminen esim. autta-

malla myönteisen suhtautumistavan syntymistä omaan kehoon.

Parhaimmillaan nämä näkyvät oppilaan edistymisenä vuosiluokittain. Päättöarviointia tehtäessä nämä keskeiset koululiikunnan tekijät tulee ottaa huomioon siten, että jos oppilas esimerkiksi edistyy suurin harppauksin yhdeksännellä luokalla ja sen vuoksi osaamisen ja työskentelyn taso nousee, opettajalla on perusteita nostaa arvosanaa aikaisemmasta. OPS2014-perusteiden luvun 6 (6.8) mukaan ”päättöarviointi tehdään vuosiluokkien 7–9 aikana osoitetun osaamisen perusteella suhteessa oppiaineen oppimäärän tavoitteisiin käyttäen perusopetuksen opetussuunnitelman perusteissa määriteltyjä päättöarvioinnin kriteereitä”.

Kokonaisarvosanan muodostuminen

Kaikille yhteiset oppiaineet – myös liikunta - perustuvat perusopetuslain ja -asetuksen ja valtioneuvoston asetuksen (422/2012) säädöksiin sekä opetussuunnitelman perusteiden yleisten linjausten mukaisesti. Perusopetuksen opetussuunnitelman perusteiden (2014, s. 48) mukaan ”*oppilaita ja heidän suorituksiaan ei verrata toisiinsa eikä arviointi kohdistu oppilaiden persoonaan, temperamenttiin tai muihin henkilökohtaisiin ominaisuuksiin.*” Liikunnan tavoite- ja arviointiperusteet on opetussuunnitelman perusteissa pyritty kirjaamaan niin, että kaikilla oppijoilla on Suomessa yhdenvertaiset mahdollisuudet osoittaa oppimistaan ja edistymistään liikunnassa. Päättöarvioinnissa arvioidaan koko perusopetuksen ajalta kertynyt osaamisen taso.

Liikunnanopetukseen osallistuvien oppilaiden liikunnallinen kokemuspohja sekä fyysiset kunto-ominaisuudet ja motoriset perustaidot (tasapaino-, liikkumisen ja välineenkäsittelytaidot) ovat nykyisin hyvin erilaisia. Hyvin heterogeenisen oppilasaineksen vuoksi opettajan tulee jo opetuksen suunnitteluvaiheessa valmistautua käyttämään monipuolisia opetusmenetelmiä ja työtapoja, jotta kaikkien oppilaiden oppiminen myönteisessä ja motivoivassa ilmapiirissä on mahdollista.

Lopuksi

Itse liikunnan opetuksen lisäksi opettajan virkavastuulla olevia – vaativia – tehtäviä ovat siis oppilaiden valvontaan ja arvi-

ointiin liittyvät tehtävät. Koulu vaikuttaa merkittävästi siihen, minkälaisen käsityksen oppilaat muodostavat itsestään oppijana ja ihmisenä.

Monipuolinen arviointi sekä siihen perustuvan ohjaavan ja kannustavan palautteen antaminen ovat opettajien keskeisiä pedagogisia keinoja oppilaiden koko kehityksen ja oppimisen tukemiseen. Opettajat huolehtivat koulussa siitä, että oppilaat saavat alusta lähtien oppimista ohjaavaa ja kannustavaa - formatiivista - palautetta sekä summatiivista tietoa edistymisestään ja osaamisestaan. Tarkoitus on, että opettajat auttavat oppilaita ymmärtämään opetuksen tavoitteet ja etsimään niiden saavuttamiseksi parhaita toimintatapoja.

Olemme parhaillaan valmistamassa Opetushallituksen verkkosivuille perusopetuksen liikunnan päättöarvioinnin kriteerien tukimateriaaleja, joiden pohjalta tämäkin kirjoitus on laadittu. Tavoitteena on, että tukimateriaalit ovat suomeksi ja ruotsiksi valmiina verkossa ja opettajien arvokkaan työn tukena joulukuun mennessä.

Liikunnan päättöarvioinnin tukimateriaalit löytyvät www.oph.fi-sivuilta tästä: <https://www.oph.fi/fi/koulutus-ja-tutkinnot/liikunnan-paattoarviointin-kriteerien-tukimateriaali>

Liikunnan päättöarvioinnin kriteerit ja esimerkkejä täydentävistä kriteereistä arvosanoille 4, 6 ja 10 löytyy sähköisenä jäsensivuiltamme: liito.fi/jasensivut/liito-lehti/liito-2021/liito-4-21-muuttuva-yhteiskunta/

Arja Sääkslahti
apulaisprofessori
Jyväskylän yliopisto

Jouni Koponen
liikunnan lehtori
Jyväskylän normaalikoulu

Matti Pietilä
opetusneuvos
Opetushallitus